

Dokumenttype	NOU 1988:2 K	Dokumentdato	
Tittel	ildevern og offentlighet i rettspleien.		
Kapittel	2 HOVEDPUNKTENE I UTVALGETS INNSTILLING		

Kapittel II har overskriften "Beskyttelse av massemedienes kilder". Her behandler utvalget i punkt 2 reglene om vitneplikt for journalister m.v. og deres forhold til spørsmålet om beskyttelse av massemedienes kilder. Det redegjøres for gjeldende rett i pkt.2.1 og kort om nordisk rett i pkt.2.2. Utvalgets vurderinger og endringsforslag finnes i pkt.2.3. Utvalget foreslår en styrkelse av rettsvernet for pressens kilder, men det er dissens i utvalget ved spørsmålet om hvor langt det er berettiget å gå i retning av økt beskyttelse av kildene. Et mindretall på fire medlemmer ønsker et absolutt forbud mot at pressen skal kunne pålegges vitneplikt med hensyn til en kildes identitet. Disse medlemmer deltar imidlertid på subsidiært grunnlag i utvalgets videre drøftelser om utforming av mindre vidtgående regler om beskyttelse av pressens kilder. Utvalget foreslår således at hovedregelen skal være et vitneforbud for pressefolk vedrørende kildens identitet. Det foreslås at reglene om unntak fra dette vitneforbudet utformes som en skjønsmessig hovedregel om rettens adgang til å pålegge vitneplikt når samfunnsinteresser av betydning styrke taler for det, etterfulgt av visse presiseringer eller unntak fra denne hovedregelen. Utvalget har imidlertid ikke funnet en formulering av disse reglene som hele utvalget har kunnet samle seg om. Det fremmes derfor tre ulike forslag på dette punkt. Felles for forslagene er imidlertid at alle er ment å innebære en markert styrkelse av kildens vern.

I kapittel II punkt 3 behandler utvalget reglene om ransaking og beslag i redaksjonslokaler. Etter en redegjørelse for gjeldende rett i pkt.3.1, fremmer utvalget en rekke endringsforslag i pkt.3.2.1 til 3.2.6. Utvalget foreslår at kompetansen til å beslutte ransaking av redaksjonslokaler bør forbeholdes et høyt nivå innen påtalemyndigheten. Det er imidlertid dissenser innen utvalget om den nærmere utforming av disse reglene. Utvalget drøfter også spørsmålet om formen på slike beslutninger, samt den nærmere avgrensning av begrepet "redaksjonslokaler". Videre foreslås en regel om at den ansvarlige redaktør eller dennes stedfortreder skal tilkalles ved ransaking av redaksjonslokaler. Når det gjelder adgangen til beslag av redaksjonelt materiale, foreslår utvalget ingen lovendringer, men foretar en rekke presiseringer og drøftelser av en del spørsmål i denne forbindelse.

Kapittel III har overskriften "Offentlighet i rettergangen". Utvalget har forstått mandatets pkt.2.2 slik at det er spurt etter en totalvurdering av de ulike regelsett vedrørende offentlighet i rettergangen som berører massemediene. Etter en drøftelse av de mer grunnleggende synspunkter i punkt 1, tar utvalget opp en rekke ulike enkeltspørsmål i pkt.2 til 8. I tillegg foreslår utvalget en mer generell omstrukturering og klargjøring av reglene i domstolsloven kap.7 om gjennomføringen av offentlighetsprinsippet. Et grunnleggende synspunkt har vært at reglene i størst mulig utstrekning bør utformes slik at de bedre markerer det prinsipielle utgangspunkt om rettsforhandlingenes offentlighet. En konsekvens av dette er at innskrenkninger i offentlighetsprinsippet, f.eks. lukking av dørene, bør besluttes uttrykkelig av retten i det enkelte tilfellet. Videre bør slike avgjørelser skje i kjennelses form, slik at retten får plikt til å gi dem en viss begrunnelse. Utvalget har også sett det som et mål ved sitt forslag om omstrukturering av reglene i domstolsloven kap.7, at de skal bli klarere og lettere tilgjengelige for pressen og publikum.

I punkt 2 drøfter utvalget reglene om rettsmøter for lukkede dører. I hovedsak foreslår utvalget ingen vesentlige materielle endringer i disse reglene, men det fremmes forslag om at det skal være en viss adgang til å holde rettsmøter for åpne dører også i saker etter ekteskapsloven og barneloven m.m. Etter gjeldende rett er det overhodet ingen adgang til dette. Utvalget foreslår også at ugifte samboere likestilles med ektefeller i forhold til disse reglene. Endelig foreslås en omredigering av de gjeldende bestemmelser til en enkelt paragraf, i tråd med de synspunkter som

er nevnt ovenfor.

Adgangen til offentlig referat av rettsforhandlingene behandles i kapittel III punkt 3. Utvalget foreslår en omredigering av de gjeldende regler, men ingen vesentlige materielle endringer. På et punkt er det imidlertid uenighet innen utvalget. Et flertall foreslår den endring at offentlig gjengivelse også fra rettsmøter utenfor hovedforhandlingen i straffesaker skal være tillatt, med mindre retten ved kjennelse har nedlagt helt eller delvis forbud i det enkelte tilfellet. Mindretallet ønsker at utgangspunktet ved slike rettsmøter - med unntak for pådømmelser i forhørsrett - skal være at offentlig gjengivelse av forhandlingene er forbudt. Ellers foreslår utvalget at det skal være en viss adgang på nærmere vilkår til å tillate offentlig referat også fra forhandlingene i saker etter ekteskapsloven og barneloven m.m. Særreglene om referatadgangen i visse ærekrenkelsessaker foreslås opphevet som overflødige. Regler om begrensninger i offentlig referat fra dommer foreslås inntatt i en egen paragraf, uten vesentlige materielle endringer. Endelig foreslår utvalget visse presiserende regler for spørsmålet om tidspunktet for offentlighet når det gjelder dommer. I denne sammenheng drøfter utvalget bl.a. også reglene om berømmelse av rettsmøte for domsavsigelse og tidspunktet for dette.

I kapittel III punkt 4 behandler utvalget reglene om adgang til fotografering, filmopptak m.v. i tilknytning til rettsmøter i straffesaker. Det fremmes her tre ulike forslag til endringer av de gjeldende regler i domstolsloven § 31a. Fire medlemmer foreslår at fotografering m.m. i utgangspunktet skal være tillatt i tilknytning til alle typer rettsmøter i straffesaker, med mindre retten ved kjennelse helt eller delvis nedlegger forbud. Tre medlemmer foreslår at den gjeldende regel om at fotografering m.m. som utgangspunkt er forbudt beholdes, men at rettens adgang til å gjøre unntak fra dette i særlige tilfeller utvides til også å omfatte rettsmøter utenfor hovedforhandlingen. To medlemmer foreslår at rettens dispensasjonsadgang - i tillegg til hovedforhandlingen - også skal omfatte rettsmøter til pådømmelse i forhørsrett og ved bevisopptak i en sak der dom i saken allerede foreligger.

I kapittel III punkt 6 drøfter utvalget spørsmålet om partsstilling og uttalerett for representanter for massemedier. Utvalget er kommet til at representanter for massemedier bør kunne gis en viss adgang til å uttale seg før retten avgjør spørsmål om begrensninger i forhandlingenes offentlighet. Det er imidlertid uenighet innen utvalget om det nærmere innhold av slike regler, og det fremmes derfor fire ulike forslag. Dissensene gjelder hvorvidt en slik uttalerett skal være absolutt eller avhengig av rettens skjønn, og hvilke spørsmål den i så fall skal omfatte.

I kapittel III punkt 6 drøfter utvalget spørsmålet om domstolenes plikt til å gi opplysning om tid og sted for rettsmøter. Dels er det spørsmål om domstolene på en konkret forespørsel skal opplyse om tid og sted for et berammet rettsmøte, og dels er det spørsmål om domstolene selv bør utarbeide lister over berammede rettsmøter for offentliggjøring ved oppslag e.l. Utvalget foreslår en uttrykkelig bestemmelse inntatt i domstolsloven om at enhver har krav på opplysning om tid og sted for berammede rettsmøter, etter nærmere regler gitt av departementet. Det forutsettes at departementet gir regler om den praktiske gjennomføringen på begge de to punkter som er nevnt ovenfor.

I kapittel III punkt 7.1 nevner utvalget enkelte andre bestemmelser som må endres som en konsekvens av utvalgets endringsforslag. Utvalget fremmer imidlertid ikke konkrete endringsforslag på disse punktene, men forutsetter at dette tas opp siden, avhengig av i hvilken utstrekning utvalgets øvrige forslag blir fulgt. De nevnte konsekvensendringer er i all hovedsak av rent retts teknisk art. I punkt 7.2 foreslår utvalget en ny bestemmelse i domstolsloven om rettens plikt til å gi meddelelse om begrensninger i forhandlingens offentlighet. Bestemmelsen vil være en ren ordensforskrift og antas langt på vei å være i samsvar med dagens praksis.

I kapittel III punkt 8 foretar utvalget en bred drøftelse av reglene om innsyn i rettssaksdokumenter. Når det gjelder dokumentene - det vil i praksis si dommen - i avsluttede saker, foreslår utvalget en ny bestemmelse i straffeprosessloven om at representanter for massemedier som hovedregel skal ha rett til utskrift av avsagt dom i en bestemt straffesak som retten har avsluttet behandlingen av. Etter gjeldende rett er avsagte

straffedommer i praksis bare tilgjengelige for pressen så lenge de finnes i de såkalte "domsutskriftsmappene", og dommene tas normalt ut av denne etter ca. en måned. Når det gjelder innsyn i dokumentene i verserende saker, foreslår utvalget en endring i påtaleinstruksen § 2-7 slik at pressen skal kunne få visse opplysninger fra en tiltalebeslutning selv om saken skal føres for stengte dører. Videre foreslår et flertall i utvalget at pressen som hovedregel skal gis kopi av siktelsen i en straffesak i de tilfeller hvor kjennelse om varetektsfengsling er avsagt. Mindretallet er mer skeptisk til en utvidet rett for pressen til innsyn i siktelser, og mener at dette eventuelt bør reguleres av Riksadvokaten i de retningslinjer for politiets og påtalemyndighetens offentliggjøring av straffesaksopplysninger som gis i medhold av påtaleinstruksen § -3 nr.8. Et flertall i utvalget foreslår også en ny bestemmelse i tvistemålsloven om at representanter for massemedier skal ha adgang til innsyn i de dokumenter som blir dokumentert under forhandlingene i en sivil sak som går for åpne dører. Ett medlem i utvalget mener at pressen ikke bør gis en slik utvidet innsynsrett i dokumentene i verserende sivile saker.

Kapittel IV inneholder vurderinger av økonomiske og administrative konsekvenser som følge av utvalgets forslag. I kapittel V finnes spesielle merknader til de enkelte lovendringsforslag som fremmes. Lovendringsforslagene - som gjelder domstolsloven, tvistemålsloven og straffeprosesloven - er samlet i kapittel VI. I kapittel VII er inntatt en oversikt over utvalgets forslag til endringer i påtaleinstruksen.
